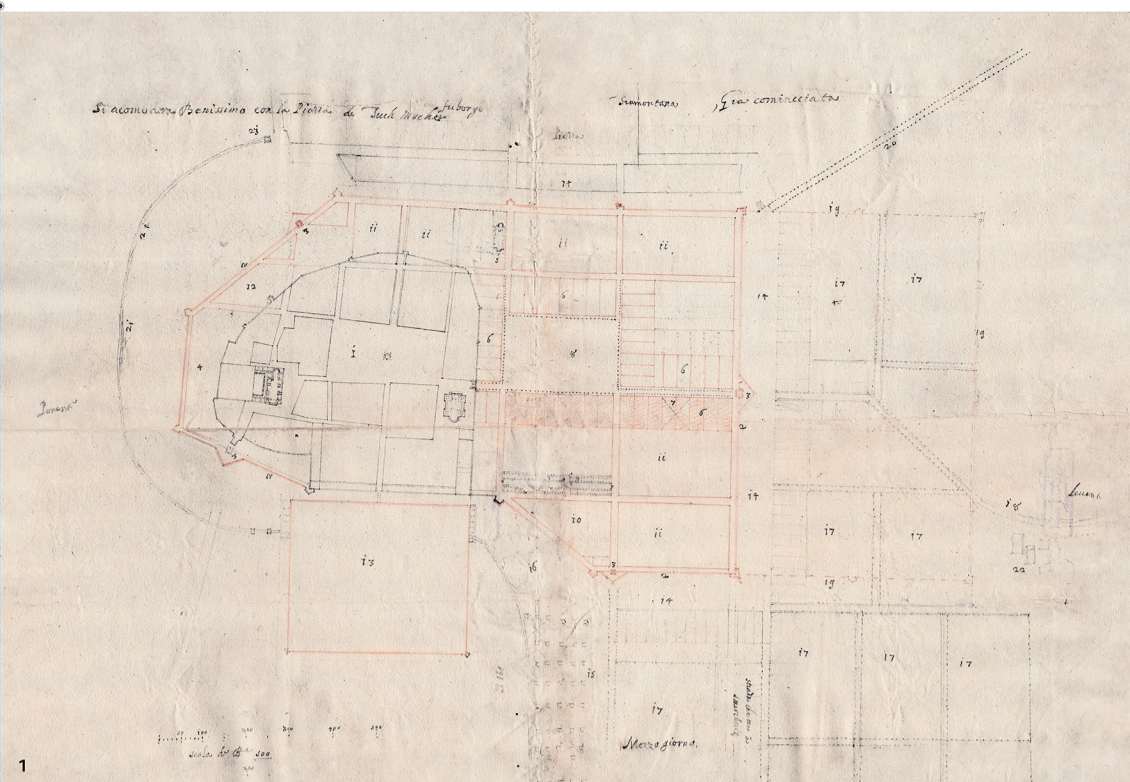

Urbanismus města Jičína a městské domy

Na příkladu Jičína je možné spočítat, kolik času je potřeba, aby se malé město stalo metropolí a jak dlouho trvá, než se metropole zase stane bezvýznamným městečkem. Na první etapu Valdštejnovi nestačilo ani deset let, a potřeba by byla dvojnásobná, zato druhá perioda proběhla mžikem oka.

Albrecht z Valdštejna obdržel jičínské panství do zástavy v březnu roku 1621 a ještě než jej v únoru roku 1623 získal do trvalého vlastnictví, začal plánovat, jak jej od základu promění ve velkoměsto. Nejprve mluvil o budování dvou set domů a v roce 1623 už dokonce o založení biskupství. Město, které si vysnil, mělo být tak velké, že nevyučoval, že zahrada nového paláce dosáhne až k Čerovu. Stará část města se přitom měla stát rezidencí duchovních institucí: zničený zámek měl připadnout jezuitům, západně od něho měl na náměstí vyrůst klášter karmelitánů a na biskupský chrám se měl přestavět starý farní chrám sv. Jakuba. Do tohoto konceptu však vstoupili jezuité, kteří si – což byla jejich strategie – nárokovali právě farní kostel, a tak musel Valdštejn koncept přeskládat. A protože nakonec usoudil, že bude lepší pobožený zámek opravit, budování nové čtvrti se odložilo.

Valdštejn se k ideji rozšíření města vrátil až o desetiletí později. Začátkem roku 1632 se vyslovil, že to bude jižním a východním směrem a společně s rozšířením stávajícího okraje města to mělo činit dohromady 460 nových domů. Přípravy začaly již o rok dříve a v květnu 1632 se slavnostně pokládal základní kámen nových hradeb, běžících přibližně v místech dnešní Tyršovy ulice. Na jižní straně to měla být řemeslnická čtvrt s roubenými domy, dnešní Nové Město, na východní, v místech dnešního Žižkova náměstí a Husovy ulice, pak čtvrt reprezentativní, kde se počítalo s novým náměstím a šlechtickými domy. Valdštejnův architekt Nicolò Sebregondi k tomu v prosinci 1633 vykreslil dochovaný výkres, a vypočítal, že by se tato část mohla dostavět do pěti let, tedy do konce roku 1638.

1/ Návrh na rozšíření města.

Nicolò Sebregondi, 15. prosince 1633. [NA, fond Valdštejnia, sig. F 67/52]

- 1 Staré město vyznačené černou tužkou
- 2 Nové hrady tak, jak by se měly postavit spolu s lunetami
- 3 Čtyři brány města
- 4 Zahrada Otčů jezuitů, jež se má zachovat včetně zdiva
- 5 Místo, kde by se mohla postavit fara spolu se hřbitovem jí k potřebě
- 6 Padesát domů k nové výstavbě
- 7 Ze základů domu pana hraběte Trčky bude možné postavit dva měšťanské domy
- 8 Náměstí, které má být nově zbudováno spolu s fontánou
- 9 Stráje Jeho Výsosti k novému vystavení
- 10 Místo, kam lze odkládat kočáry a vozy
- 11 Šest zahrad uvnitř města, na jejichž místě se časem budou moci postavit domy
- 12 Vhodné místo pro přemístění jatek a lázní
- 13 Nová zahrada Jeho Výsosti
- 14 Předměstí, kde se mohou postavit dřevěné domy
- 15 Místa pro sádky
- 16 Místo, odkud vycházejí kanály vodovodu

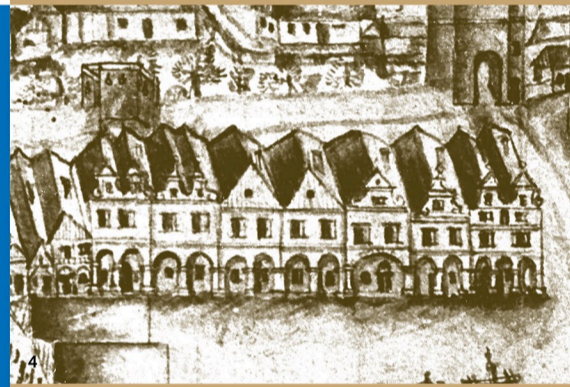
- 17 Osm zahrad pro měřany spolu se čtyřmi dalšími na jiném místě
- 18 Cesta na Úlibice
- 19 Hradby města, které se zamýšlely postavit již dříve
- 20 Cesta vedoucí do zebnišské zahrady
- 21 Vodovod vedoucí do zahrady Jeho Výsosti spolu s nádržemi
- 22 Cihelny měšťanů
- 23 Vodárna měšťanů.

2/ Rekonstrukce města v době kolem roku 1632 s vyznačením zamýšlených objektů. [kresba PU]

- 1 (nový) kostel sv. Jakuba
- 2 zámek
- 3 kostel sv. Jana Křtitele na Košťáfranku
- 4 dolní stavení zámku
- 5 zamýšlený klášter
- 6 Valdišská brána
- 7 jezuitská kolej
- 8 nerealizovaný kostel sv. Ignáce
- 9 nerealizovaný seminář
- 10 patrně zamýšlená ulice
- 11 budovaný židovský domovní blok se zamýšlenou synagogou
- 12 mincovna.

Tři měsíce poté však bylo všechno jinak. Zatímco řemeslnická čtvrt se uchytila, základy šlechtické čtvrti, kde měl být i klášter dominikánů a kapucínů a z kašen měla tryskat voda napájená vodovodem ze Zebína, byly zasypany a město se vrátilo do svých starých hranic.

Valdštejnovu nedokončenou myšlenku bychom měli ocenit. V jeho době česká města stagnovala a jejich přeměna nebo rozšíření nebyla nikde na pořadu dne. Vévoda tak navazoval na období před stavovským povstáním (1547), kdy rovněž ve východních Čechách vznikaly velmi ambiciózní projekty. Vedle pernštejnských měst Pardubic a Nového Města nad Metují to byl i Valdštejnův příbuzný v Hostinném Jiří z Valdštejna, který přestavbu svého města podporoval.

3/ Pohled na město od severu před požárem v roce 1681.

[Jan Knob (et alii), Jičín a jeho kraj, Jičín 1968, s. 18]

4/ Fronta domů na východní straně náměstí. Detail z veduty Josefa Sikory, 1756. [RMaG v Jičíně, sbírka pozitivů a negativů, př. č. 541]

5/ Zárubovský – Harrachovský dům na náměstí (čp. 38), okna v podloubí. [Foto PU]

6/ Panský dům (čp. 10), snímek z roku 1904. [RMaG v Jičíně, sbírka pozitivů a negativů, př. č. 3298. Foto: Josef Pícek, 1904]

7/ Probošský dům, vstupní fasáda. [Foto TR]

8/ Nové Město, dům čp. 4 a 6 na západní straně náměstí před zbořením. [RMaG v Jičíně, sbírka pozitivů a negativů, př. č. 3305. Foto: Antonín Brožek]

Tak jako v těchto městech i jičínski se museli řídit principem jednotného vzhledu, což ovšem kvůli četným požárům můžeme vidět již jen na nepříliš podrobných vedutách, nejlépe na pohledu z roku 1756, kdy ještě stála fronta štítů na východní straně náměstí. Bohatost vybavení domů můžeme dnes po četných přestavbách ocenit jen na Zárubovském – Harrachovském domě (čp. 38) s dochovanými okny v podloubí a bývalém Panském domě (čp. 10) s nárožním arkýřem, podobným jaké má zámecké průčelí.

Valdštejnové
Lvi ve službách
císařů

Po stopách
šlechtických rodů
2020

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

